

891.99

UP-37

An-154

Op. 11. b. 142

ኮሆ ቴሪዩቴሪኦጌ

991.99

5-37

ፆ ከ ቆ ሊ ከ ሀ

1906

Արմ.

891-99

19 NOV 2010

2-4598a

5-37

2-4598a

Երանյ

ՄԱՐԻԿ

Ի Մ ԵՐԳԵՐԻՑ

Ա. ՄԱՍ

ՊԽՅ. № 20659

Խ Ի Ֆ Լ Ի Ս

Տպարան „ՀԵՐՄԷՍ“ Մադաթեան փող. 5.

1907

(237)

18.09.2013
1705 VON 81

42733

IMQA

42733-51

42733

42733-51

42733

42733-51

3603-82

W. H. B.

*
* *

Ես յետ նայեցի...

Տանջանքի ուղին բռնած միշտ անշեղ

Առաջ գնալով, դէպի իմ հոգու

Երազած վայրը կատարելութեան.

Ես յետ նայեցի դեռ տառապազին,

Ամուր հաւատքով մութը ճեղքելով,

Կրծքիս տակ պահած իմ սէրը ըմբոստ...

Որքան բան էի ես գործաբերել

Այդ յամառ ու վառ, կատաղի սէրին,

Որքան վայելքներ... կուրութեան ծոցում

Իշխող զուր պարծանք, ծիծաղ, փառք ու փայլ...

Ես յետ նայեցի...

Այնտեղ ամբոխը տառամները բաց,

Ծանախում էր ինձ այնքան ոխերիմ

Կանչում «մոլեսքանչ»...

Եւ ինձ թւում էր՝ թէ ես մի հպարտ,

Շարունակ կանգուն, անվնաս, անգործ

Հոգի եմ ազատ, որ չարախնդաց

Այդ վոհմակի դէմ հեգնում եմ նրանց

Ծիծաղն ու լուտանք, ճիշերն ու սուլոց...

Եւ նորից գնում միշտ առաջ խիզախ,

Միշտ բարձր հեռմէն...

ԽԵԼԱԳԱՐԻ ԵՐԳԸ

Ես աշխարհ եկայ.

Բայց ազատութեան ու ճշմարտութեան
Տառապեալ ոգիք, արիւնոտ կեանքից
Հալածուած գտայ վաղուց անարգուած.
Եւ ես վշտացած առաջին անգամ,
Երգեցի աղի կատարելութեան
Երգը սրտառուչ մարդկութեան համար,
Ու քրքնջացին նոքա թուլացկոտ,
Ինձ անուանելով—«խղճուկ խելագար»...
Ինձ թւաց՝ թէ իմ ուժեղ հաւատքից
Ծնուած յոյսերն էլ, հոգուս աշխարհն էլ
Խորաակուեց արգեն ու այն օրուանից
Ես էլ արցունքով ինձ անուանեցի—
«Խղճուկ խելագար»...

ՎԱՅ ԴՈՒՔ ՍԵՒ ԼԻՆԻՔ...

Վայ դուք սև լինիք ցիր ու ցան աստղեր
Որ իմ դէմ ապուշ ցոլում էք ներհակ,
Որ այս տանջալի անքուն գիշերին,
Չէք լսում տկար սրտիս հեկեկանք.

Ես ձեզ եմ դիմում իբրև յուսախաբ,
Անառակ երգիչ, սիրող մենակեաց,
Ես ձեզ եմ գտնում ամենից հեռու
Անըմբռնելի կեանքից հալածուած.

Վայ դուք սև լինիք որ մունջ, միալար
Արցունք էք քամում խղճուկ աչերէս,
Ու ինձ չէք ասում թէ ինչո՞ւ համար,
Այս կէս գիշերին զեղերում եմ ես.

Ախ վճիտ աստղեր, երնէկ թէ ես էլ
Չեզ հեռ ցոլայի այդ լուռ զենիթում,
Կամ ունենայի գեթ մի ջերմ ընկեր,
Այս տաժանանքի անձուկ աշխարհում...

Գիշեր է տաղաուկ.

Ու բաց դռնակից ներս թափւող աշնան
Քամին իւր շաշով, երերում է թոյլ
Լոյսը առկայծուն կիսավառ մոմի...
Եւ լուռ մենութեան այդ վշտի ժամին
Հանդէս են գալիս ապշած ըստուերներ,
Որ ցուրտ պատերին իմ շուրջը դանդաղ,
Այնքան այլանդակ սողում են, գողում...
«Գալիս է մահը» ասում եմ լքուած
Այդ զարհուրանքի անմիտ գիշերին,
Ու նորից հանգարտ լոյսը իմ առաջ,
Փչում է ցնցում աշնան պաղ քամին...
Ու ինձ թւում է թէ այդ զուր մարող
Լոյսի հետ իմի, մարում է նաև
Իմ գիտակցութեան կայծը փայփայած,
Ու սիրտս էլ եռուն, լալիկ ու լեցուն
Ամենի սիրով տանջուած ու հիւժուած,
Ամենից խռով սառում է, սոսկում...
Ամենից հեռու մեռնում է կարծես:

Ես շատ եմ լացել...

Ախ մի օր առատ արցունք էր գալիս
Իմ խեղճ աչերից, ախ այն օրերին
Սիրտս էլ զգայնիկ, բարկանալ գիտէր
Անվախ ամենից.
Ես շատ եմ լացել այն անմիտ ու բիրտ
Սիրոյ օրերին, երբ նէ չէր պաշտում
Իմ հպարտ հոգու սէրը սառսուուն
Ու յոյսը վհատ...
Ես շատ եմ լացել տենեկով ինչպէս
Նէ ինձ ուրացաւ այնքան դիմաչար,
Դեռ նշաւակեց ողբերգը երգչիս,
Ու յոռի ծաղրեց իմ սէրը յամառ...
Ախ շատ եմ լացել...
Ու այժմ արդեն արցունք չէ գալիս
Իմ խեղճ աչերից, այժմ թուլացկոտ
Սիրտս էլ աւերած, հեկեկալ գիտէ
Եւ ուրիշ ոչինչ:

ՏԽՈՒՐ ԶԱՄԱՆԼԻՆ

Ա՛խ այս երեկոյ որքան տխրագին
Ապշած է դալար, գեղուն Զամանլին
Սապֆիր երկնքի կամարի դէմ լնւ...
Ա՛խ այս երեկոյ որքան խղճալի,
Երկչոտ ու տաղաուկ նիրհում է թախծոտ
Այդ վայրը կախարդ, մորմորւում անլնւր...
Ա՛խ որքան տխուր...
Միթէ ինձ նման մի գեղեցկութեան
Ուժգին կարօտից հիւծում է անարգ,
Միթէ ինձ նման աշխարհից ծածուկ
Լալիս է մենակ...

* *

Այդ գիշեր կուրծքս ցաւում էր այրւում,
Իբրեւ զգայնիկ մի ծաղիկ գարնան,
Բիրտ քամիների շաչով մոլորուն,
Պաղով սառսոսն...
Յուսախաբութեան այդ անտունելի
Գիշերին դժխեմ էլ քուն չէր գալիս
Խղճուկ տչերիս և ոչ աղօթում
Շրթունքս զոգզոջ.
Մութ էր այդ խորունկ գիշերը ապուշ...
Ու ես միայնակ մաշող ցնորքի
Անեղր ծովում հառաչում էի
Միայն նուաղկոտ.
Բաց պատուհանից հարկանուհու
Լաւում էր սուզը դաշնակի խօսուն,
Ու սիրտս նրա շեշտերով յորջորջ
Լցւում էր անցեալ երազ յուշերով,
Ու հեկեկում էր երկւոր... ցաւագին...
Ո՛ւն... անմիտ ցնորք յուսահատական
Որ վառում էր ինձ տենդային թափով,
Ու ամեն գիշեր յիշեցնում էր ինձ
Որ հալածանքից ծնուած եմ նորէն
Ես հալածուելու և մենակ անյուշ
Նահատակուելու, ազատ մտքերիս
Յախուռն հոսանքով...

Ի՞նչու հեգնեցին...
Չգիտեմ իրաւ. այն միայն գիտեմ,
Որ ամեն անգամ ես հանդիպելիս
Նորանոր մարդկանց «ընկեր» կոչեցի-
Սիրեցի նրանց
Ինչպէս կ'սիրեր միայնութեան մէջ
Հիւժուած մի երգիչ ու նուիրուեցի
Մի ողորմելի հաւատքով մօլի.
Ուզեցի խօսել...
Սակայն դիւային բիրտ կատակներով,
Ահեղ քրքինջով, սիրտս ցաւեցրին
Նորա խենթացած...
Ու այն օրուանից՝ առեցի մարդկանց
Հոգուս անէծքով, նորից մենացայ
Մարող յոյսերով, այրող յոյզերով...
Ինչո՞ւ հեգնեցին...

Գարուն է գալիս.
Օ՜րքան զուարդ ժպտում է նորից
Պաղած բնութիւն, այս կախարդական
Պայծառ օրերին.
Գարուն է գալիս. ամենքին սիրով,
Իւր անուշ շնչով յուզում է շոյում,
Հսւում է նորից նուսգ, գայլայլիկ,
Եւ ուրախական ծափեր ու ծիծաղ...
Սակայն ինձ համար իզուր է գալիս
Գարունն այդ գունատ, քանի որ հիւանդ
Հիւժում եմ անոյժ, այսքան յուսահատ
Այսպէս մենացած...
Ինձ հարցնում ես թէ ի՞նչս է ցաւում,
Որ տառապում եմ այս անուշ պահուն.
Դեռ հարցնում ես.
Մի՞թէ չգիտես որ ճնշուած ու լի,
Ակամայ լուծ հոգիս է ցաւում,
Հոգիս է հիւժում...

*
* *

Ահա գալիս է ցնորքից վիժած,
խենթ ուրուների ժամը բօթաբեր,
Ու մտքիս անհուն աշխարհում ազօտ
Եռում են զարգանդ խելագար ուժեր.

Շուրջս դժոխքն է այլանդակ կեանքի,
Ծնողը վշտի առանց երկունքի,
Ձայրացած հոգիս գերեզման է լի,
Մխող կայծերի, զսպած արցունքի...

Մտկայն ես ինչու այսպէս ահաբեկ,
Դեռ քամում եմ ցուրտ մրուրը կեանքի,
Եւ հալածանքից կռած իմ հոգին,
Ուզում է սիրել դեռ տառապագին.

Ա՛հ հասկանում եմ... դեռ մատաղ եմ ես
Իմ չարածճի լուռ դաւանանքով,
Համնում է արդեն երազ ապագան,
Ու նրա համար չնչում եմ զօրով:

*
* *

Իմ սիրտը բաց է քուրիկ քո առաջ,
Դատարկ ու սառած այս օրուան նման,
Մի փնտրիր այնտեղ ոչ մի յոյս-հիւէ,
Բոլորը նահանջ գարնան հետ անցան...

Բայց մի օր այդտեղ կրակ էր վառում,
Մի մեծ աշխարհ կար ոյժ ու յոյզերով,
Ա՛խ այն կրակը մարեց իմ քուրիկ,
Ա՛խ այն աշխարհն էլ խորաակուեց զօրով.

Ու հիմա բաց է սիրտս քո առաջ,
Դատարկ ու սառած այս օրուան նման,
Մի փնտրիր իզուր, էլ ոչինչ չկայ,
Էլ ոչինչ չկայ—Աստուած է վկայ:

Ս Ո Ւ Տ Ը

Նէ էր իմ վկան...
Որ պատկառելի սիրով անուշիկ
Իմ վզին փարուած, երգում էր ժողի
Սուտը թունաւոր.
Ես նայում էի նէրա աչերում,
Ուր զաղտնի պահուած կեանքի սուտն էր լոկ
Սօսում մարդկային նենգաւոր հոգու
Սէրը ծաղրելի.
Եւ խղճում էի թէ ինձ, թէ ներան,
Ու կեանքի սուտը իմ աչքերումն էլ
Ծածկում էր խաբուած հոգուս նզովքը
Ու նորէն սիրում.

* * *

Ուն այս կարօտի դառնագին ժամին,
Հիւժում եմ անգոր հեռու ամենից,
Ու հեկեկանքի սիրտ չէ մնացել,
Արցունք չէ գալիս իմ խեղճ աչերից.

Այս լուռ կարօտի հոգեմաշ պահուն
Երբ մեղամաղձոտ լուռ եմ սոսկում,
Անգամ տանջանքի ուրուն զայրադին,
Չէ յաղթահարում իմ յամառ հոգին.

Սեղմում եմ կուրծքս կսկիծով լեցուն,
Սակայն չէ պայթում այդ վանդակը չոր
Եւ ինձ թւում է թէ վիշտս անանց,
Մի լաւերժական ժայռ է անկործան.

Ու դեռ սիրում եմ ես տառապադին,
Եւ դեռ կարօտում թուլացկոտ հոգով,
Պշտի գիշերին անչափ յուսահատ,
Դեռ ցնորում եմ իմ սիրով հպարտ:

Եւ գիշեր է դեռ.

Ու նորից ըմբոստ հոգս ու հեկեկանք
Ճնշում են հոգիս,

Կարիք, ցաւ ու դաւ, անէծք, անարգանք,
Նորից խեղդում են հաւատքս մոլի.

Եւ գիշեր է դեռ.

Նորից ու նորից հուր-սէր ու յոյսեր

Շողում են անմիտ,

Գգուանք ու կարօտ, համբոյր ու աշեր,

Լոյս ու գեղութիւն, յուզում են հոգիս...

«Յուր կամ մարի՛ր աստղ իմ դողդոջուն...»

Մենակ ու մերժուած մրմնջում եմ ես,

Յամառ ցնորքի այդ մոռյլ պահուն

Ինձ այց են գալիս գողարիկ երազներ

Կատարելութեան... ու նուազում եմ...

Բայց գիշեր է դեռ. ոչ ոք չէ ըզգում

Լուռ տառապանքը իմ վեհ ու խորունկ,

Ու գիշեր է միշտ ինձ համար անանց,

Ոչ ոք չէ կոչում ինձ «խեղճ ու տանջուած»:

Սիրում եմ երգել.

Սիրուն է երգը հնչում ականջիս,

Երբ մեն ու տխուր երգում եմ անուշ

Յաւանդձ սրտիս աղի շեշտերով...

Ու մանկութիւնից սփոփւում եմ ես

Միայն իմ երգով.

Եւ դեռ ինձ համար կեանք կայ, թէև սև,

Քանի երգում եմ այսպէս յուսահատ,

Եւ դեռ ինձ համար մի յոյս կայ աղօտ,

Որ ես կ'մեռնեմ ու չեմ մօռացուիլ:

3603 - 82

Այն ջինջ գարունն էլ անցաւ՝ թողնելով
Սրտիս տխրագին վառ յիշատակներ,
Այն ջինջ գարնան հետ վարդի պէս դժգոյն,
Նէ էլ թառամեց մենակ ու անսէր.

Բայց որքան հպարտ, այն խեղճութեան մէջ
Ես սիրում էի նէրան մենացած,
Եւ որքան վեհ էր իմ տանջանքը լուռ,
Սիրոյս օրերի հոսանքի առաջ.

Նէրա մէջ էի գտնում ես մոլի
Ընկեր ու յոյսեր, հայրենիք ու սէր,
Նէրա համբոյրով էի տոչորւում,
Երգ ու երագով ձգտում գէպի վեր.

Երկինքը վճիտ, իմ սէրը անմիտ...
Հանգարտ ու խորունկ հանգչում էին լուռ,
Այն կախարդական լուռ գիշերներին
Լոկ նէ չէր թիւրում մտքերս տխուր...

Բայց գեղեցիկը շատ շուտ է խամրում
Այլանդակութեան հայացքից միթին,
Մի կոյսն էլ մոլոր շատ շուտ է գոհում
Կեանքի նանրութեան, երգչի լի հոգին:

ԳՆՈՒՄ ԵՄ

Գնում եմ վրդով, սիրտս լի, մոլոր,
Մի սուրբ երազի յոյսերով շողուն,
Գնում եմ անկանգ, սակայն հոգեմաշ
Տանջանքի ուղին գեռ չէ վերջանում.

Գնում եմ խղճով շարունակ առաջ,
Ինքս էլ չ'գիտեմ թէ ի՞նչու համար,
Ոչ մի օգնութիւն, ոչ մի լոյս աղօտ,
Սակայն գնում եմ յոգնած, միալսր...

Ուղին ձգւում է գեռ երկաթ, երկաթ...
Ու ես գեռ յամառ գնում եմ դժխեմ,
Ինքս էլ չ'գիտեմ թէ ո՞ւր եմ գնում,
Ինքս էլ չ'գիտեմ թէ ո՞ւր կ'հանգչեմ:

Յ Ո Ի Շ

Տենդի մէջ լռիկ ու մեղամաղձիկ
Նէ ձեռքս սեղմեց իւր այրւող կրծքին
Ու խեղճ աչերում փայլեցին իսկոյն,
Ձերմ արտասուքի շիթերը վերջին.

Նայեց աչքերիս կարօտով նուաղ,
Ճմլոդ օրհասի այդ դառն ժամին,
Մի քանի բոպէ և պիտի մարեր
Իմ թունաւորած կեանքը ցաւագին.

«Ո՛ւհ որքան սառն է քո ձեռքը սիրուն»—
Շշնջաց թախծոտ, ժպտաց սիրակեզ,
Օ՛հ նէ այդ մահու ժպտով խղճալի,
Կարծես ինձ ասաց—«դեռ սիրում եմ քեզ...»:

*
*
*

Ինձ ցաւը մաշեց

Այն ցաւն անողոր—որ լուռ ու հեգնող
Հոգիս շեղել է ձգնում օրն ի բուն.

Ինձ ցաւը մաշեց

Երբ խեղճութեան մէջ հպարտ մենացած,
Լալով անձկացած անիծում էի
Անմիտ ու խաւար կեանքը մարդկային...

Ինձ ցաւը մաշեց

Այդ յիմար կեանքի կսկիծն ու հարուած,
Ձինուած հիւանդոտ, թիւր ժամանակի
Շանթերով ուժգին.

Քանզի միշտ անյաղթ՝ ոչ մի նանրութեան
Չէի զոհ բերում իմ ազատ հոգին,
Իմ հաւատն ամուր, իմ խիղճը հանդարտ...

Ինձ ցաւը մաշեց

Այն ցաւը ուժգին—որ վերջ է վերջոյ
Սպանում է յամառ սիրող պօէտին:

ԱՆՀԱՆԳԻՍՏ ՈՒՐՈՒՆ

Ահա իմ առաջ կանգնած է լքուած,
Այն մեղամաղձիկ խաբուած աղջկայ
Սառսառուն ուրուն, որին սնողոր,
Ես յաւերժական հանգստաւայրը
Նետեցի մոլար.
Նէ լուռ անհանգիստ թուլացկոտութեամբ,
Մութ աչերն աղւոր վրաս սկեռած,
Հայցում է ինձնից փոխադարձաբար
Գեթ մի շեղ հայացք.
Այն սև, խորն ընկած խաւար աչերում,
Դողում են հանդարտ աղի արցունքի
Վճիտ կայլակներ, խեղճ ու խոշտանգուած
Հեկեկում է լուռ...
Եւ զարհուրելի մռայլ անձկութեամբ՝
Որպէս ոսկրացած դժնի խլիլիկ,
Մանգաղը ձեռքին, ահ ու սարսափով
Կալանդում է իմ նենգաւոր հոգին,
Այդ գիշերային մունջ ու այլանգակ
Կմաղքը ճղճիմ, սոսկ ու սարսափի
Դեգերող ուրուն.
Ես ամօթահար՝ որպէս մեղաւարտ
Դողում եմ յուզուած, ուզում եմ հեռու
Մենանալ անդորր ու նորէն ծաղրել
Սոսկումը նէրա.

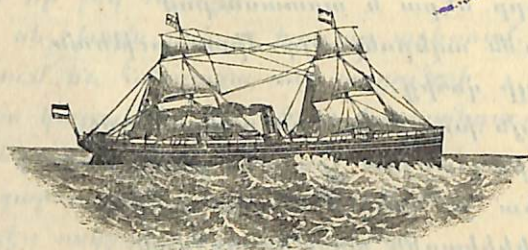
Բայց նէ օրհնում է ինձ լուռ մորմոքով,
Օրհնում է դարձեալ և զեռ սիրալի,
Թովիչ մրմունջով աղօթք է կարդում
Իմ հոգու համար.

Եւ ես լալիս եմ...

Զղջում եմ այդ սուրբ վեհութեան առաջ,
Առաջին անգամ զարչում եմ անգութ
Իմ մատաղ սրտից, ընկնում եմ գողգոջ,
Ուզում եմ զրկել ժանտ վշտից մաշուած
Ոտքերը նէրա և արտասուքով
Ներուճն աղերսել այդ միամտութեան
Խղճալի զոհից...
Սակայն խորշում է ինձանից հեռու
Եւ արագ-անյետ չքանում յանկարծ,
Ու յետ չէ նայում անգամ լսելու
Իմ հեկեկազին աղօթքը զղջման.
Ես սթափում եմ.
Տեսնում եմ նորից յաւիտենական
Քնից արթնացած, արտասուում է նէ
Իմ առաջ կանգնած.
Նորից զիմում եմ նէրան ընկճուած...
Նորից փախչում է հոգեմաշ ուրուն.

Տիրում է շուրջս ցուրտ ու մութ համակ,

Մըսում եմ ապշած ես յուզումնալի,
Սարսափ ու անձնակ...
Նորից գալիս է նահատակ կոյսի
Այդ վտիտ ուրուն.
Ու միշտ գալիս է լուռ գիշերներին,
Ուշ գիշերներին...

ՄԵՐ ԲԵՄԻ ՍԻՐԵԼԻ ԱՐՏԻՍՏՈՒՀԻ

Օր. Ա. Մ. Խիթաբեանին

Ես քեզ յիշեցի այս ուշ գիշերին,
Երբ շուրջս լուռ էր քնով համակուած,
Ու ցուրտ անկողնում ջերմեռանդօրէն,
Ես աղօթեցի քուրիկ քեզ համար.
Յիշեցի ինչպէս բարեկամաբար
Ջեռքս սեղմելով՝ առաջին անգամ
Դու միայն սիրով ասացիր ինձ «խեղճ»
Ու «անյայտ տանջում...»
Եւ իմ սառսուռն հոգու էջերում,
Վառեցիր մի սուրբ բայց տաժանական
Արուեստի կրակ ու ինձ մղեցիր
Նրա դժուարին ուղին տատասկոտ...
Դու վկայ եղար իմ տառապանքին,
Ու գիտես ինչպէս խելայեղովեամբ
Գնում եմ ընկած այն խորհրդաւոր
Ուղին տակաւին, ուր այնքան անուշ,
Բուրում է հպարտ արտիստի դափներն.
Նիւֆա Վէստայեան՝...
Երգում եմ թէ քո թէ Աստուծոյ առաջ,
Որ դեռ կ'գնամ մռայլ հրճուանքով

Իմ մէջ թագցրած քո յիշատակը
 Լուռ փայփայանքով՝... կ'գնամ առաջ,
 Ու այնքան երկար մինչ պանծայ խղճուկ
 Մեր բեմի մուգան:

Իմ սիրածն անուշ, որ կորաւ անյուշ,
 Մօտեցաւ փարուեց լանջիս արցունքով,
 Նէ խեղճ ու կրակ, նէ սէր ու թախիծ,
 Նէ անէծք ու վիշտ, տանջալից սրտով
 Լացել սկսաւ.

Մենք մենակ էինք, անգուսպ նախանձից
 Մեր գէմ արտասուող աչքերի առաջ,
 Մենք մեռնում էինք վեհ ու խելագար,
 Մեզ հետ հալ ու մաշ չարով խեղճացած
 Հոգոց հետ դժխեմ.

Եւ կոյսը անուշ, որ կորաւ անյուշ,
 Մերձ ի մահ փարուած լանջիս արցունքով,
 Դեռ խեղճ ու կրակ, դեռ սէր ու թախիծ,
 Դեռ անէծք ու վիշտ, տանջալից սրտով
 Լալիս էր, լալիս...

ՆԱ. ԵՒ ՆԷ

I

Ես մենակ էի.

Բայց թւում էր ինձ՝ թէ մենակ չէմ ես,
Քանզի սիրելի շնիկս փոքրիկ
Յատակին ընկած գրկել էր ոտքս,
Ապշած աչուներ հոգուս խօսակից,
Լուռ կարեկցանքով յառած աչքերիս.
Ափսոս մունջ էր նա.
Ես սիրում էի այդ հաւատարիմ,
Այդ լուռ-ըզգայնիկ խեղճ բարեկամիս,
Որին ակամայ անչափ զայրոյթով
Ու զուր հաւատքով կոչում էի «շուն».
Տխուր էր հոգիս.
Բայց հրճում էի այդ անարգ մարմնով,
Որ յիմարաբար ինձ էր նուիրում
Անպիտան սիրով խելայեղութեամբ...
Ու թւում էր թէ նա մի սիրելի
Մահ էր յուշ անում:

II

Ես մենակ չէի.

Բայց թւում էր ինձ՝ թէ մենակ եմ ես,
Քանզի հանելուկ կիներ իմ առաջ
Շինծու մորմոքով գրկել էր թիւս,
Ու զոյգ աչերով գրում էր սևով,
Ամբողջ դժոխքը սոսկալի կեանքի.
Ափսոս մարդ էր նէ.
Ես սիրում էի այդ փոփոխական,
Դառն ու անըզգայ չքնաղ էակին,
Որին ակամայ անչափ զայրոյթով
Ու զուր հաւատքով կոչում էի «կին»
Տխուր էր հոգիս.
Եւ տանջւում էի այն անարգ սիրով,
Որ տածում էի դէպի նէ անգուլթ
Կիներ թունաւոր այնքան ոխերիմ...
Ախ թւում էր թէ նէ մի սոսկալի
Մահ էր յուշ անում:

Դու հարցնում ես՝ ի՞նչպէս եմ ապրել
Այս որդնած կեանքի պաղ գերեզմանում,
Եւ ինձ հետ ծնունդ վիշտս սոսկալի,
Այլքբան անողոր հեգնում ես ծաղրում.
Ապրել եմ արգեօք... ինքս էլ չգիտեմ.
Սակայն դեռ երբէք ես տեղ չեմ գտել
Ոչ ոքի սրտում ու մանկութիւնից
Դեռ ուրախական ծիծաղ չէ փայլել
Իմ խեղճ աչերում.
Ես օղ եմ շնչել այն էլ թունաւոր,
Երկինք եմ տեսել միշտ էլ մռայլած,
Ինձ էլ եմ ատել ինչպէս ամենքին,
Աչքեր եմ տեսել միայն խոժոռած.
Եւ սակայն ի՞նչու աշխարհ ձգեցին
Ինձ իմ հեշտասէր ծնողներն անգութ,
Քանի որ աշտպէս զգայուն եմ ես,
Ու անտանելի միատիկ յոյզերով...
Ո՛չ ես չեմ ապրել.
Երգել եմ սիայն որքան հաւատով
Կարողացել եմ տանջանքից քամել,
Եւ այդ երգերով ինքս ինձ օրնիրուն
Օրօր եմ ասել ու լացել, լացել...
Սակայն ես կապրեմ...

Վարդը դալկացաւ, խղճուկ՝... Թառամեց,
Գարունն էլ անցաւ անմիտ ու նահանջ,
Յուրա քամի փչեց, նորից՝ սառ ու ցաւ,
Նորից հեկեկանք, անէծք ու հառաչ...

Վարդը թառամեց... ափսոս գուր օրեր,
Սիրտս էլ գառամեց ձմռան հետ պաղած,
Նէ ինձ ուրացաւ, քնարս փոխեց
Ոսկու յաղթական փայլին շլացած.

Եւ այնուհետեւ ինձ փնաց անցեալ
Սիրային անանց յուշերը կրակ,
Մի գաղտնի կարօտ, մի դժնի մորմօր,
Ու դառն աղօթքով մահու լուռ տենչանք:

ԻՄ ՎԱՐԴԸ

(Նուէր սիրելու)

Ծաղկափնջի մէջ ճնշուած էր այն ալ
կոկոնը դալուկ, սեղմուած անգօր,
եւ թերթերը ցիր, ծալքերով փոշոտ,
Դժգոյն... թուլացած...

«Պիտի թառամի»... ասացին վայրագ
Նենգաւոր մարդիկ, երբ արդեն իրանց
Դիւային շնչով ճմլել էին այն
կոկոնը մատաղ.

«Պիտի թառամի»... ասացին նրանք
Սառն ու անողոք և չարախնդաց
Հեռացան անփոյթ.

Բայց ես այդ անհոտ ու սիրուն փնջից,
Ընտրեցի հենց այն ճնշուած ու խղճուկ
Վարդը բուրալի ինձ համար գեղուն,
Եւ խնամեցի քնքոյշ ու զգոյշ...

Նէ գուարդացաւ պարզ ու պաղ ջրում,
Նէ թարմ ու ազատ օդում պերճացաւ,
Անուշ բուրմունքով իմ կրծքին ապրեց
Սիրոյս մայիսին, կրծքիս զառամեց...
Կրծքիս թառամեց...

*
* *

Խոր լոռթեան մէջ մենք գորովալից
Ու կարօտավառ, խանդաղատագին
Գուշակում էինք ժպտուն ապագան,
Եւ մեր յետագայ կեանքը նկարում
Մտքներիս մէջ լնււ... սիրով խենթացած...

Մենք յափշտակուած մեր անմիտ սիրով,
Հրճուանքից նուազ լալ էինք ուզում,
Երբ որ անշատման ժամը բօթաբեր
Կէս գիշերային երկուսը զարկեց.
Երկու սիրավառ թռթռագին սրտեր,
Դողացին լքուած ու հառաչեցին
Այդ չարագուժկան, յանկարծահարող
Զարկերի հետ ճեպ.

Երկու զոյգ շուրթեր իրար միացան
Դողով շորթելու համբոյր անշատման,
Երկու զոյգ աչքեր արցունքով ողող,
Փայլեցին մռայլ թախծով համակուած...
Եւ ընդհատուեցին հոգեշանթ ժամի
Զարկերն յաղթական.

Անգորը լոռթեան մէջ նորից անկանգ,
Ճօճանակն հանգարտ իրար յետևից
Սկսաւ խաղաղ զարկ ի զարկ ճօճալ
Անդուլ... միալար...

«Այս որքան կարճ է այս մութ ու խաւար,
Այս խորհրդաւոր գիշերն անուշիկ,
Որքան վաղանցուկ սուրբ Աստուածածին»...
Հեծկտաց նէ խեղճ և բաժանուեցինք.
Ո՛ւհ... դարձեալ մենակ...

Եւ ես կ'մեռնեմ.
Ու լուռ օրհասում ներա ջերմ կրճքին,
Վերջին օրհնանքով ու աղերսանքով
Կ'փակեմ կեանքի կարօտ իմ աչքեր
Մարմն... խեղճացած...
Եւ ես կ'մեռնեմ. ու կ'մօռացուի
Իմ սիրար մաշուած, իմ հոգին տանջուած,
Մի կաթիլ արցունք միայն կ'մնայ
Անըմբռնելի ներա աչքերից,
Յուրա հողակոյտիս տխուր յիշատակ.
Եւ ես կ'մեռնեմ. ու նոր զարուհը
Նոր հրապոյրներով ներան կ'վառէ,
Ու նէ կ'մեռնի իբրեւ իմ մուսան,
Ու նէ կ'ծնուի իբրեւ խաղալիք...
Ապերախա գարսն, ծաղրածու գարսն,
Դու կ'խուովես հանգիստս խորունկ,
Կ'մեռնին նաև երգերս աղի...
Ափսոս պօէտի լուկ տառապանք.
Եւ ես կ'մեռնեմ.
Բայց երանի թէ խանգոտ մեռեալի
Հոգին սառսուուն, կարենար զիտել
Յետադայ կեանքը սիրելի կնոջ—
Սոսկալի կնոջ...

ՆԷՐԱ ԱԼԲՈՄՈՒՄ

Ես էլ քոնը չեմ,
Դու էլ իմս չես,
Սակայն բոնն ես դու,
Բայց ես իմս չեմ:

Ահ ցնցող կօշմար.
Ես մենակ էի այն մութ գիշերին
Գերեզմանոցի խորունկ խաւարում,
Ուր ազատութեան նահատակ հոգին,
Մի քարի վրա նստած թուլացկոտ
Ողբում էր անմիտ՝ աշխարհը կարմիր.
Նրան ներգաշնակ ցրտաշունչ քամին
Սուլում էր ուժգին ու հեռու յիմար
Դեռ պարում էին արեան բուրմունքով
Մոլեգնած մարդիկ և արտասուքով
Ընկնում չարահար.
Սոսկալի մարդիկ... գեթ հանգէք այստեղ
Ու մի ցաւեցնէք տխուր Արարչին,
Նզովք... ջնջուեցէք... կանչում էր ծերուկ
Հոգին յուսահատ ու արտասուում էր
Միալար հեծ-հեծ...

Ես մենակ էի.
Հիւանդ ու հիւժւած դեռ կանչում էի
Այն ցուրտ էակին, որ խենթ հեշտանքով
Ծծեց իմ եռուն սրտից ամեն բան
Ու թշուառացրեց.
Սոսկում էր հոգիս այդ մենութեան մէջ,
Այնպէս թուացկոտ... այնքան ցաւազին...
Որ ինձ թւում էր թէ ոխն իմ սիրոյ
Մեռնում է ինձ հետ.
Եւ ոչ կեանք, ոչ մահ, ոչ նէ անողորմ,
Ոչ ոք այդ պահուն ինձ այց չէր դալիս,
Ու խեղճ մրմունջով հեկեկում էի —
«Մայրիկ իմ մայրիկ»...

Ն Ո Ի Ա Վ

Տիկնոջս Աստղիկ Մարիկին

Մենք կ'գնանք անուրջների
Հայրենիքը լոյս, ազատ,
Մենք կ'վանենք մեր լի հոգուց,
Յաւ ու տրտունջ՝ մեզ աւանդ.
Ու կ'շնչենք երազ երկրի
Զինջ ու պայծառ երկնի տակ,
Այօթելով կ'մօտանանք,
Մութ անցեալի անարդանք.
Երբ կնիրհէ տապ արևը
Հրաժեշտ տալով աշխարհին,
Ես քեզ փարուած նորից կ'երգեմ,
Հին սիրային մեղեդին.
Եւ միասին մենք մենացած
Եւ կժպտանք ու կ'լանք,
Չէ որ մենք ենք այն երկուսը,
Որ ահամայ խեղճացանք:

* * *

Ո՛չ երբէք մարդիկ չ'պիտ մօռացունին,
Եթէ աշխարհ են գալիս ապրելու,
Ո՛ւն ինչ խենթութիւն ծնուել հաւատով,
Բայց մեռնել անյուշ, հողն անարգելու.

Ո՛չ մարդիկ պիտի ապրին յաւիտեան
Իրանց սրբազան գործի անունով,
Եւ ով չէ գործում կեանքում հեզ, անհենգ,
Իրաւունք չունի ապրելու երբէք:

Յ Ն Ո Ր Ք

Ահա փրփրած ճղփիւնով գուլալ
Յուզում է մոլի Դէբեդը շաշուն,
Ու ծղրտալով վազում է առաջ,
Արտաքսուած անեղ քարքարուտ ձորից,
Ոռնում են, վայում ճուփ-ճուփ ալիներ,
Ականջներ տանող շաշ ու շառաշով,
Եւ պաղ քամու հետ բամբ ու ներզաշնակ
Մի աղիողորմ երգ են զուրգուրում,
Ծեծկում են ուժգին ափերը ժեռուտ
Միալար զարդանդ, զայրոյթով ըմբոստ,
Ու լարուած-սկեռ հայացքս գերած
Տանում էն տանում...
Եւ ինձ թւում է թէ արագավազ,
Այդ աղմկալի ալեաց հետ ի մի
Գնում է և նէ, իւր հետ տանելով
Հոգուս սուրբ սէրը, աղքատիկ կեանքիս
Հիւլէ-յոյսերը...
Թւում է թէ նէ գուժում է ինձ վիշտ,
Անտանելի կեանք, տանջանք, սև օրեր,
Արտասուք-յագմուրդ...
Թւում է թէ նէ թողնում է ինձ խեղճ,
Անսէր ու մոլոր լքուած դեղերել

Այդ մեղամաղձիկ ջրի ափերին,
Մեն-մենակ ու մոռնջ...

Եւ պաղ հեգնանքով ալեաց երեսին
Որպէս ջրային մի յաւերժանարս,
Փափլիկ ձեռքերով ջուրը ծեծկելով
Սահում է անփոյթ իմ ազատասէր
Փարսունան հպարտ.

Նէ ծիծաղում է. ծաղրում է անյոյս
Մեր ճիգը նանիւր, ինձ ու ամենքին,
Եւ դար ու դատարկ ամբողջ աշխարհին,
Անձուկ աշխարհին, որտեղ ծաղրածու
Կեանքը բնաւին չէ զուարճացնում
Մարդկային հոգին, որտեղ շատ շուտ են
Զառամում ցաւով, որտեղ չեն սիրում
Աստուծոյ սիրով...

Ու խուսափում է ինձանից հապճեպ.
Արդեն հազիւ հազ տեսնում եմ նէրան
Փռուած, փրփրած ջրի երեսին,
Էլ չեմ նշմարում ինչպէս են ժպտում
Նէրա վեր յառած աչերը հեգնող,
Միշտ երերւում է ալեաց երեսին,
Ու քիչ է ֆնում որ անյետանայ.
Եւ ես տխրում եմ...

Սուր ջղայնաբար կուրծքս ճմլտում
Մի մեղամաղձիկ խելայեղութեամբ,
Ինձ թւում է թէ արդեն ցաւում է,

Արդեն հանգչում է անձկաւ, ած հոգիս
Աշխարհից խոռով...
Ինձ թւում է թէ մեռնում եմ անյուշ
Ես մոռացուելով:

ԻՄ ՎԵՐԳԻՆԵՅԻՆ

Ողջոյն իմ մանկիկ
Որ աշխարհ եկար դու սուրբ ու սիրուն
Աղօթք կարդալու իմ հոգուս համար,
Ու հեծեծալու իմ երգը ցաւոս
Ճնշող յուշերով...
Ողջունում եմ քեզ հայրական անշափ
Հիացքի թափով, իմ արիւն դստրիկ
Իմ փափլիկ զաւակ...
Ու ցանկանում եմ քեզ ազատ հոգի,
Քեզ սէր ու տանջանք, քեզ գութ ու հաւան...
Ապրիր իմ հրեշտակ.
Ապրիր տոկալով, բայց ոչ ինձ նման,
Ինձ համար վաղուց կեանքն է գերեզման .,
Աղօթիր Վէրդօ և անյաղթ միւս
Կեանքի պայքարում:

* *

Ես մեծ մարդ էի...
Կեանքի որդն էի ես մի ժամանակ
Որ կրծում էի ամեն բան մոլի.
Ինչ որ մաշելու անկարող էի, --
Ինչ որ ինձ պիտի մաշէր ու մնար.
Ու մեծ մարդ էի...
Քանգի անհանգիստ կեանքի որդն էի,
Ու կրծում էի, ծամում ու մշրում
Գերբնական ոյժով ամեն ամեն բան...
Ու ծծում էի, ուտում ու մարսում
Կատաղի թափով ամեն ամենքին...
Եւ հրճում էի ես իմ մեծութեամբ,
Իմ հաւատամքով, իմ դաւանանքով...
Տխուր է հիմա.
Ինձ թւում է թէ երազ է անմիտ
Իմ գոյութիւնը լոկ մեռելութեան,
Ու կարճ է կեանքը այնքան սիրելի
Նոյնիսկ դառնութեամբ...

*
* *

Արիւն է հոսում...

Պատիւն է խօսում դու գերի իմ սիրտ

Կնոջ հրապոյրով թմրած նուազկեմ...

Հեգնիր սիրախօս բոսոր շուրթերի

Քնքոյշ օրօրով հանգիստը նանիր,

Հեգնիր և քնքոյշ գաւակի անուշ

Առաջին թովիշ ժպիտն ու արցունք

Եւ աղօթքն աղի մանկական հոգու...

Սթափւիր իմ սիրտ.

Ճակատագրական վայ ու արցունքի

Այս սև օրերին, պոռնիկի սիրտն է

Միայն թռչացկոտ, ծաղրելի հանգիստ

Երազում պաղած...

Իսկ իմ մէջ որ ջերմ արիւնն է եռում

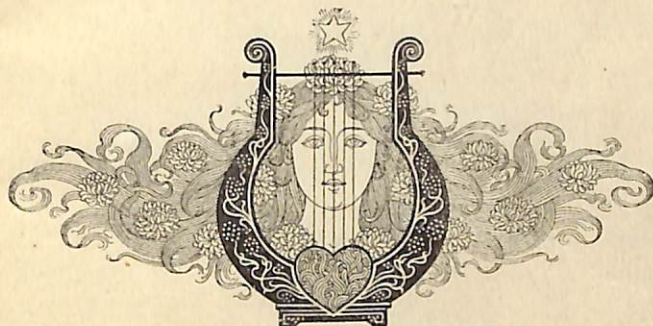
Անշափ գայրոյթի ոյժերով լեցուն,

Գնում եմ այնտեղ ուր հերոսը վեհ

Կուռում է հպարտ և ի սէր ազգի

Ընկնում է անպարտ զինւորի մահով,

Ժպիտը դէմքին...

Арм.
2-4598

42733